ТАШҚИ МУҲИТ ОМИЛЛАРИНИНГ ОШҚОЗОН МОРФОЛОГИЯСИГА ТАЪСИРИ

Гиёсова С.Н.
Абу Али ибн Сино номидаги Бухоро давлат тиббиёт институти

Аннотация. *Ушбу тезисда ташқи муҳит омилларининг ошқозон шиллиқ қавати морфологик ҳолатига таъсири таҳлил қилинган. Ташқи муҳитнинг ноқулай омиллари, жумладан, психоэмоционал стресс, тамаки тутуни, овқатланиш хусусиятлари ва юқори ҳарорат-намлик шароитлари ошқозон шиллиқ қаватининг ҳимоя механизмларига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Экспериментал тадқиқотларда стресс таъсирида юза эпителийсининг дегенерацияси ва десквамацияси, қон томирларида димланиш, геморрагия ҳамда яллиғланиш ҳужайраларининг инфильтрацияси кузатилган. Никотин ва тамаки тутуни эса шиллиқ қаватнинг қон билан таъминланиши ва ҳимоя омилларини сусайтириб, морфологик шикастланиш хавфини ошириши мумкин.*

Долзарблиги. Ошқозон шиллиқ қавати организмнинг ташқи муҳит билан доимий алоқада бўладиган тўқима тизимларидан бири бўлиб, унинг морфологик бутунлиги агрессив ва ҳимоя омиллари ўртасидаги мувозанатга боғлиқ. Ошқозон шиллиқ қавати кислотали муҳит, пепсин, овқат таркиби, айрим кимёвий моддалар ва бошқа таъсирларга мунтазам дуч келади. Ҳимоя механизмлари бузилганда эпителий шикастланиши, яллиғланиш, қон томирларида димланиш ва эрозив ўзгаришлар ривожланиши мумкин.

Ташқи муҳит омиллари орасида стресс алоҳида аҳамиятга эга. Экспериментал тадқиқотларда стресс таъсирида ошқозон шиллиқ қаватида эпителий ҳужайраларининг дегенерацияси ва десквамацияси, гиперемия, қон қуйилиши ва яллиғланиш ҳужайраларининг инфильтрацияси аниқланган. Шунингдек, юқори ҳарорат ва намлик шароитларининг овқатланиш хусусиятлари билан биргаликда таъсири ошқозон шиллиқ қавати шикастланишини кучайтириши мумкинлиги кўрсатилган.

Тадқиқот мақсади. Ташқи муҳитнинг асосий ноқулай омиллари таъсирида ошқозон шиллиқ қаватида юзага келадиган морфологик

ўзгаришларни таҳлил қилиш ва уларнинг морфофункционал аҳамиятини баҳолаш.

Материал ва усуллар. Тадқиқотда ташқи муҳит омилларининг ошқозон тўқимасига таъсири бўйича экспериментал ва морфологик тадқиқотлар натижалари таҳлил қилинди. Ошқозон тўқимасининг морфологик ҳолатини баҳолашда гистологик усуллар, жумладан, гематоксилин-эозин билан бўяш, ёруғлик микроскопияси ва морфометрик баҳолаш усулларидан фойдаланиш мумкин. Экспериментал тадқиқотларда ошқозон шиллиқ қаватининг эпителий ҳолати, безлар тузилиши, қон томирларидаги ўзгаришлар, яллиғланиш ҳужайралари инфильтрацияси ва шиллиқ қават шикастланиш даражаси асосий морфологик мезонлар сифатида баҳоланган.

Натижалар. Адабиётлар таҳлили ташқи муҳит омиллари таъсирида ошқозон шиллиқ қаватида бир қатор морфологик ўзгаришлар ривожланишини кўрсатди. Стресс таъсирида юза эпителийсининг дегенерацияси ва десквамацияси, шиллиқ қаватда гиперемия, қон қуйилиши ва яллиғланиш ҳужайралари инфильтрацияси кузатилган. Айрим экспериментал моделларда шиллиқ қават безларининг сийраклашиши, юза эпителийсининг некрози ва кўчиши, тўқима шиши ҳамда қон томирларининг димланиши қайд этилган.

Тамаки тутуни ва никотин таъсирида ҳам ошқозон шиллиқ қаватининг гистологик тузилишида салбий ўзгаришлар аниқланган. Хусусан, никотин ошқозоннинг ҳимоя механизмларини сусайтириши, шиллиқ қават қон оқимини камайтириши ва кислота ҳамда пепсин секрециясини кучайтириши мумкин. Сурункали никотин таъсири бўйича экспериментал тадқиқотда оғиз орқали ва ингаляцион таъсир гистологик тузилмага сезиларли салбий таъсир кўрсатган.

Шунингдек, иссиқ ва нам муҳитнинг юқори шакарли ва ёғли рацион билан биргаликда таъсирида ошқозон шиллиқ қаватида эпителий десквамацияси, қон қуйилиши, яллиғланиш ҳужайралари инфильтрацияси ва шишнинг кучайиши кузатилган.

Хулоса. Ташқи муҳитнинг ноқулай омиллари ошқозон шиллиқ қаватининг морфологик тузилишига таъсир қилиб, эпителийнинг дегенерацияси ва десквамацияси, қон томирларида димланиш, геморрагик ўзгаришлар, шиш ва яллиғланиш инфильтрацияси каби морфологик ўзгаришларни келтириб чиқариши мумкин. Стресс, тамаки тутуни ва ноқулай ҳарорат-намлик шароитлари ошқозон шиллиқ қаватининг ҳимоя

қобилиятини пасайтирувчи муҳим омиллар сифатида қаралади. Ошқозон морфологиясини комплекс морфологик ва морфометрик баҳолаш ташқи муҳит омилларининг тўқимага таъсирини эрта аниқлашда муҳим аҳамиятга эга.

Калит сўзлар: *ошқозон, шиллиқ қават, ташқи муҳит омиллари, стресс, никотин, морфология, гистология, эпителий, морфометрия.*